

10. Пустовалов В.О. Фізична підготовленість учнів середнього шкільного віку з рівнем фізичного розвитку та властивостей нейродинамічних функцій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 / В.О. Пустовалов. – Дніпропетровськ, 2009. – 20 с.
11. Сухарев А.Г. Состояние здоровье школьников и факторы, его формирующие / А.Г. Сухарев // Гигиена и санитария. – 1982. - №5. – С. 70-72
12. Цукерман Г.И. Переход из начальной школы в среднюю, как психологическая проблема / Цукерман Г.И. // Вопросы психологии. – 2001. - №5. – С. 19-35.

УДК 378.17:316.64

ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'Я ТА КОРЕКЦІЯ НЕГАТИВНИХ ПРОЯВІВ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Потапова О.В., викладач, Потапова Л.В., к.пед.н., доцент,
*Сурмило М.М., к.мед.н., доцент, **Д'якова Ю.В., учитель

*Запорізький національний університет,
*Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України,
**Запорізька гімназія № 31*

У статті проаналізовано сучасний стан та проблему здоров'я в молодіжному середовищі. Експериментальним шляхом визначено, що до негативних проявів, які заважають належній соціалізації особистості, ми відносимо проблему здоров'я молоді, а також причини, що її викликають. Матеріали статті розглядають соціалізацію особистості визначеної категорії населення в трьох напрямках – здоров'я, здоровий спосіб життя та як похідне поняття – культура здоров'я.

Ключові слова: культура здоров'я, молодіж та підлітки, негативні прояви культури здоров'я.

Потапова Е.В., Потапова Л.В., *Сурмило Н.Н., **Д'якова Ю.В. ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'Я И КОРРЕКЦИИ НЕГАТИВНЫХ ПРОЯВЛЕНИЙ В МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЕ В КОНТЕКСТЕ СОЦИАЛИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ЛИЧНОСТИ / Запорожский национальный университет, *Запорожская медицинская академия последипломного образования МОЗ Украины, **Запорожская гимназия № 31, Украина.

В статье проанализированы современное состояние и проблемы здоровья в молодежной среде. Экспериментальным путем установлено, что к негативным проявлениям, которые мешают надлежащей социализации личности, мы относим проблему здоровья молодежи, а также причины, вызывающие отклонения в здоровье. Материалы статьи рассматривают социализацию личности определенной категории населения в трех направлениях – здоровье, здоровый образ жизни и как производное понятие – культура здоровья.

Ключевые слова: культура здоровья, молодежь и подростки, негативные проявления культуры здоровья.

Potapova E.V., Potapova L.V., *Surmilo N.N., **D'yakova Y.V. THE PROBLEM OF HEALTH AND CORRECTION NEGATIVE DEVELOPMENTS IN THE YOUTH ENVIRONMENT IN THE CONTEXT OF SOCIALIZATION MODERN PERSON / Zaporizhzhya national university, *Zaporizhzhya medical academy of postgraduate education formation of MOH of Ukraine, **Zaporizhzhya Gymnasium № 31, Ukraine.

The article analyzes the current state and health problems among young people. Established experimentally that the negative manifestations that interfere with proper socialization, we relate the problem of young people's health, as well as the causes of variations in health. Proceedings of the article considers the socialization of the individual a certain category of people in three areas - health, healthy lifestyle, and as a derivative concept - a culture of health.

Key words: culture of health, youth and adolescents, the negative manifestations of cultural health.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За роки незалежності в Україні зроблено значні кроки щодо розвитку соціогуманітарної сфери, забезпечення законодавчої бази збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління. Закон України «Про загальну середню освіту» одним із головних визначає завдання виховання свідомого ставлення учнів до свого здоров'я та здоров'я інших, формування засад і гігієнічних навичок здорового способу життя, збереження і зміцнення їх фізичного і психічного здоров'я [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління присвячено чимало досліджень. Теоретико-методологічні засади цієї проблеми сформульовано в працях В.М. Оржеховської, Г.В. Морозова, Н.І. Фелінської та М.С. Гончаренко, стосовно психологічного аспекту формування здорового способу життя, то він розроблявся в дослідженнях В.С. Братуся, Н.Ю. Максимової, А.Е. Личко та ін.

Без уваги ця проблема не залишилася і соціологами: С.Н. Таратухін та В.Е. Козак. медичний аспект зазначеної проблеми був розглянутий також медиками: Г.Л. Апанасенко, М.М. Амосов, В.А. Шаповаловою та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Проведений нами аналіз наукових досліджень підтвердив, що в сучасних умовах здійснюється цілеспрямований процес орієнтації дітей та молоді на здоровий спосіб життя, культуру здоров'я. Однак невирішеність цієї проблеми на сучасному етапі ми пов'язуємо з недостатнім вивченням і впровадженням перспективного педагогічного досвіду, розробкою інноваційних виховних технологій, підготовкою та перепідготовкою педагогічних кадрів до здійснення завдання з формування культури здоров'я.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основною метою даного дослідження є узагальнення поняття «здоров'я», «культура здоров'я» та визначення причин погіршення стану здоров'я сучасної молоді.

Для досягнення основної мети нами були сформульовані такі завдання роботи:

1. Проаналізувати дані науково-методичної та навчально-педагогічної літератури для уточнення базових понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя», «культура здоров'я».
2. Визначити причини зниження рівня здоров'я сучасної молоді.
3. На основі отриманих у ході дослідження даних з'ясувати та установити основні шляхи корекції негативних проявів у молодіжному середовищі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Звертаючись до історичного аспекту визначеної проблеми, ми бачимо, що ще на початку ХХ століття суспільство підійшло до розуміння того, що стратегія досягнення здоров'я людини лише шляхом лікування не є перспективною, швидше, навпаки, вона веде в глухий кут, хоча раніше проблема здоров'я розглядалася лише медициною.

Для розуміння методологічних основ формування культури здоров'я важливо розглядати її у подальшій системі: здоров'я, здоровий спосіб життя та культура здоров'я.

Здоров'я – надзвичайно складна категорія, яка є наслідком взаємодії індивіда з оточуючим середовищем – умови його існування, визначальні мотиви життєдіяльності та світовідчуття в цілому [2]. Як відомо, здоров'я населення є інтегральним показником

суспільного розвитку країни, відображенням її політичного, соціально-економічного та морального стану.

У сучасних умовах проблема загрози здоров'ю розглядається світовою спільнотою, як одна із загроз планетарного масштабу. Сутність цього явища пов'язана із законом розвитку природи: кожен біологічний вид вмирає, якщо змінюються умови існування, до яких він пристосовувався тисячоліттями у ході своєї еволюції. Склалося так, що протягом ХХ століття діяльність людини сприяла розвитку антропологічної катастрофи, і як наслідок – загострилася проблема погіршення здоров'я дітей, підлітків та молоді.

Сучасні дослідження трактують здоровий спосіб життя як форму повсякденного життя, яка відповідає гігієнічним правилам, розвиває адаптивні можливості організму, сприяє успішному відновленню, підтримці і розвитку його резервних можливостей, повноцінному виконанню особистістю соціально-психологічних функцій. Дуже велике значення для здорового способу життя має поінформованість людей і можливість доступу до спеціальних профілактичних процедур, належних екологічних умов, достатньої системи охорони здоров'я. Окрім того, існує ряд складових здорового способу життя, які стосуються не лише фізичного і психічного, але й соціального та духовного здоров'я: відсутність шкідливих звичок, домінуюча світоглядна установка на пріоритетну цінність здоров'я, позитивна мотивація на здоровий спосіб життя тощо.

Л.П. Сущенко розглядає здоровий спосіб життя як об'єкт соціального пізнання. При формуванні здорового способу життя, на думку дослідниці, важливими є всі види життєдіяльності: навчання, суспільно-корисна праця, активність, заняття спортом, ігрова діяльність. Головним принципом організації здорового способу життя виступає єдність виховання, самовиховання та діяльності. Здоровий спосіб життя є основою профілактики захворювань, попереджує їх виникнення, розширює діапазон можливостей людини, є дієвим і надійним способом збереження і зміцнення здоров'я.

О.В. Вакуленко зазначає, що основним змістом діяльності з формування здорового способу життя є розробка і реалізація соціальних проектів, які спираються на певні передумови, принципи, завдання, стратегії, механізми, визначені формуванням здорового способу життя як науковою дисципліною і мають на меті покращення здоров'я окремих груп населення, у першу чергу – молоді.

За даними Міністерства охорони здоров'я України, за останні десять років підвищення рівня захворюваності і поширення хвороб серед молоді відбулося за всіма їх класами (хвороби крові та кровотворних органів, новоутворення, хвороби сечостатевої і кістково-м'язової систем, а також системи кровообігу). На слабе здоров'я вказує його рівень у призовників, причому він із року в рік знижується: кількість здорових призовників за останні 10 років знизилася майже вдвічі.

Практично кожна друга молода людина виявляє стурбованість поширенням епідемії ВІЛ/СНІДу, інфекцій, що поширюються статевим шляхом, туберкульозу, гепатиту тощо [3].

Дослідження Н.Ю. Максимової, В.М. Оржеховської [4, 5] свідчать про тісний взаємозв'язок стану здоров'я дітей і молоді з порушеннями норм поведінки: практично кожен другий хворий учень стає важковиховуваним. Разом із тим ¼ складу учнів відзначають як одну з головних причин, за якою вони не можуть краще навчатися, стан здоров'я.

Низький рівень здоров'я молоді має низку конкретних причин.

По-перше, це – низький рівень мотивації на здоровий спосіб життя та культури здоров'я в значній частини населення України. Серед молоді дуже поширеними є

куріння, зловживання алкоголем, неправильне харчування, вживання наркотиків, надмірне психоемоційне навантаження і при цьому майже відсутня активна рухова діяльність (гіподинамія).

Причинами асоціальної поведінки, на самперед, є виникнення нервово-психічних розладів та порушень психічного здоров'я, до яких призводить агресивне соціальне середовище:

- конфлікти в родині;
- зловживання батьками алкогольними напоями тощо.

В останні роки відзначається стійке зростання жінок, що зловживають алкоголем, це у свою чергу призводить до вад у здоров'ї їх майбутніх дітей (ураження мозку плоду, яке веде після народження до затримки психічного розвитку, розладів у поведінці).

Проблема статевого виховання стоїть дуже гостро. Продовження роду, народження дитини є найголовнішим призначенням жінки, саме тому важливим є формування в підлітків і молоді усвідомлення моральної цінності дівочих чеснот до шлюбу і вірності в сім'ї. У той же час лібералізація сексуальних відносин, відсутність традицій контрацепції та необхідних знань спричиняють підліткову вагітність, поширення хвороб, що передаються статевим шляхом, ВІЛ-інфекції. Як наслідок, гінекологічні захворювання серед дівчат-підлітків, за даними спеціальних досліджень, складають 108,2 на 1000 осіб. Велику частку становлять пологи в жінок наймолодшого віку (до 14 років – 0,03%, у віці від 15 до 17 років – 3,2%), що збільшує ймовірність ускладнень як у медичному, так і в соціальному планах [3].

Вживання наркотичних речовин є проблемою соціалізації молоді сучасності. За експертними оцінками, в Україні кількість наркоманів наближається до 400 тис. осіб.

По-друге, падіння моральних устоїв, що складається з декількох факторів. Статистичні дані останніх років засвідчують суттєве зростання захворюваності серед молоді. Низький рівень здоров'я молоді має ряд конкретних причин:

- падіння моральних устоїв;
- соціальне розшарування населення;
- складна криміногенна ситуація;
- комерціалізація статевого стосунку;
- ранній початок статевого життя.

На нашу думку, заклади освіти, служби медико-санітарної допомоги суттєво відстали від змін у поведінці підростаючого покоління, а що стосується школи та сім'ї, то вони недостатньо використовують свої можливості через брак досвіду та відповідних належно забезпечених технологій.

По-третє, на здоров'я молоді згубно впливає незадовільна організація навчального процесу. Як свідчать дані досліджень, серед загальної кількості підлітків до моменту здобуття середньої освіти здоровими залишаються менше 5%. Суттєві морфофункціональні відхилення мають 45-50% випускників, а 40-60% - хронічні захворювання. Від 20% до 80% підлітків набувають патологію одночасно 2-5 систем.

Досліджуючи фактори впливу на здоров'я та життєдіяльність старшокласників, ми звернули увагу на перевантаженість учнів, особливо тих, хто поглиблено вивчає технічні та економічні дисципліни, іноземну мову, інформаційні технології. Засвоєння цих курсів в умовах продовженого шкільного дня з перевантаженням розумової праці над фізичною, у стані психоемоційного напруження, призводить до нейроцифальних перевантажень старшокласників, прояву ознак гіподинамії і гіпокінезії. Спостереження багатьох дослідників у цій галузі засвідчили, що учні, які багато уваги приділяють навчанню, частіше і довше хворіють унаслідок хронічного функціонального

дисбалансу органів і систем організму, послаблення захисних адаптивних та резистентних механізмів його збереження та відновлювання.

ВИСНОВКИ

На нашу думку, корекція негативних проявів у молодіжному середовищі полягає в тому, щоб скоординувати зусилля школи, сім'ї та громадськості, усіх зацікавлених центральних, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на створення системи здоров'язберігаючої, здоров'яформуючої та здоров'явідтворюючої освіти і виховання, формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя та культури здоров'я з відповідними ціннісними орієнтаціями.

Саме тому правомірним є висновок про те, що без комплексного підходу до боротьби з негативними явищами в підлітковому та молодіжному середовищі, участі органів державної влади, місцевого самоврядування та самоорганізації населення, батьківської громадськості, науково-дослідних інститутів АПН України та АМН України, соціальних служб для молоді і особливо засобів масової інформації, досягти успіхів практично неможливо.

В Україні, на нашу думку, мало професійно підготовлених спеціалістів із соціальної та психокорекційної роботи. Сучасна ситуація вимагає впровадження цілісної системи соціальної підтримки здорового способу життя, яка б стимулювала підлітків та молодь зберігати і зміцнювати власне здоров'я. Формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, культури здоров'я стає першочерговим за значущістю, одним із найбільш ефективних шляхів поліпшення стану здоров'я молоді та її соціалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальну середню освіту» // Інформативний збірник Міністерства освіти України. – 1999. – № 15. – С. 6-31.
2. Андреев В.И. Приоритет духовности в условиях здоровьесберегающего обучения и воспитания / В.И. Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 267 с.
3. Довженко В.І. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України / В.І. Довженко, Т.В. Безулик, К.О. Ващенко // Аналітично-інформаційні матеріали. – 2003. – № 3. – С. 191.
4. Максимова Н.Ю. Виховна робота з соціально дезадаптованими школярами: метод. рекомендації. / Н.Ю. Максимова. – К.: ІЗМН, 1997. – 132 с.
5. Оржеховська В.М. Валеологічні знання дітям і молоді / В.М. Оржеховська // Освіта України. – 1999. – № 36. – С. 10-11.